2017-005

Archeologienota
Gent Nieuwland 57-59

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

10-3-2017

1. Gemotiveerd advies

Het terrein van ca. 958m² groot bevindt zich aan Nieuwland 57-59 in het noorden van de Gentse binnenstad. Het projectgebied heeft ook een uitweg naar het Godshuishammeke. Momenteel is het terrein volledig bebouwd en bevindt er zich een niet-onderkelderde loods op de site.

Nieuwland ontleent zijn naam aan de heerlijkheid Nieuwland. De heerlijkheid was gelegen in de Vrijheid van Gent, tussen de Minnemeersbrug en de huidige Doornzelestraat, waar de Gentse schepenen een beperkte administratieve en juridische bevoegdheid hadden. Na de verkoop van de Muide en Nieuwland aan de stad Gent in 1299-1300 kwam het gebied vanaf de 14de eeuw binnen de stadswallen te liggen. Op de oudste betrouwbare cartografische bron van de stad Gent (het zgn. Panoramisch Zicht, een schilderij uit 1534) is de straat al aanwezig en aan weerszijden bebouwd. Ook de plek van het projectgebied is bebouwd, en wordt doorsneden door een waterloop die zich net ten westen van de huizen aan de westzijde van de straat bevinden. Op de latere 16de-17de-18de-eeuwse kaarten is de voorstelling van het projectgebied steeds vergelijkbaar: er is steeds bebouwing aanwezig; de smalle uitweg van de projectzone naar het Godshuishammeke gaat terug op een oude waterloop, die verder doorloopt naar het noorden, onder de huidige loods; tussen de bebouwing en de waterloop is enige open ruimte te zien; de braakliggende zone ten oosten van Nieuwland wordt doorsneden door rechte grachten, die duiden er op dat dit gebied gebruikt werd als bleekweiden en een drassig karakter had. Op de 19de-eeuwse kaarten wordt duidelijk dat het uitzicht van dit stadsdeel stilaan verandert. De zone ten oosten van Nieuwland wordt bebouwd, er verschijnen zijstraten zowel naar het oosten als het westen en de hele wijk wordt bebouwd met woningen, loodsen en fabrieksgebouwen. De waterloop op het projectgebied verdwijnt (wordt vermoedelijk ingekokerd) ergens in de 2de helft van de 19de eeuw. In de loop van de 20ste eeuw kreeg de site zijn huidige uitzicht.

In dit stadsdeel is er zo goed als geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Voor het archeologisch verwachtingspatroon is men aangewezen op cartografische bronnen. Minstens sinds de 16de eeuw is er ononderbroken bebouwing aanwezig op het projectgebied. Enkele straatnamen in de buurt verwijzen naar het ambachtelijke karakter van de wijk, meerbepaald activiteiten die te maken hebben met lederbewerking. Langsheen de waterloop die tot eind 19de eeuw op de site aanwezig was, kunnen dergelijke ambachten zich mogelijk ontwikkeld hebben. Zowel de oude bebouwing als (de microvallei van) de oude waterloop zullen minstens nog deels bewaard zijn in het bodemarchief. Naar analogie met andere stadswijken die buiten de Gentse kernstad liggen en een industriële/residentiële ontwikkeling doormaakten in de 19de-20ste eeuw, moet evenwel rekening gehouden worden met de aanwezigheid van een ophogingspakket van ongeveer een meter dik dat archeologische resten zal afdekken (of verstoord heeft). Gezien de aanwezigheid van waterzieke gronden rondom en ook op de site (door de voormalige waterloop) zal deze ophoging vermoedelijk al vóór de industriële ontwikkeling zijn ingezet.

De geplande werken omvatten het slopen van de huidige bebouwing en het oprichten van 2 rijwoningen en een loft, alsook een bijhorende autobergplaats. Daarnaast wordt ook voorzien in een tuin, een terras, een buitenruimte en een patio. De gebouwen worden niet onderkelderd. Iets meer dan 500m² zal oppervlakkig verdiept worden tot 40-50cm onder maaiveld (niet-aaneensluitende zone waar de 2 woningen en de loft komen), voor zo'n 265m² is de bodemingreep verwaarloosbaar

(tuin, terras, buitenruimte, patio). De puntsgewijze en verspreid liggende verdiepingen voor septische putten, infiltratiebekken, filterput en hemelwaterputten bedragen zo'n 35m². Daarnaast zullen er smalle sleuven gegraven worden voor de funderingen en de nutsleidingen, de oppervlakte daarvan wordt op zo'n 120m² geschat. Dat maakt samen zo'n 155m² diepere verstoringen, verspreid van elkaar en hoofdzakelijk in een smal lijntracé.

De bodemingrepen voor het aanleggen van de vloerplaten en voor het ontwikkelen van de tuin en buitenruimtes zullen geen impact hebben op het archeologische bodemarchief omdat ze niet diepgaand zijn. De diepere ingrepen voor de nutsvoorzieningen en funderingen kunnen archeologisch erfgoed vernielen. Gezien de aard van deze ingrepen (puntlocaties, smalle lijntracés, beperkte oppervlakte) zal onderzoek ervan echter niet resulteren in een nuttige kenniswinst: eventueel aanwezige archeologische sporen zullen enkel gedeeltelijk worden aangesneden, waardoor er geen samenhangend verhaal kan verkregen worden en het onderzoek geen wetenschappelijke meerwaarde zou hebben. **Om die reden wordt er geen verder archeologisch onderzoek in gelijk welke vorm geadviseerd. Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch onderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed**[1].

[1] Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.